

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Tomáše Langáška (soudce zpravodaj), soudce JUDr. Petra Průchy a soudkyně Mgr. Jany Brothánkové v právní věci navrhovatele: **Z. P.**, týkající se žádosti navrhovatele o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů pro účely budoucího řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. MPSV-2018/117206-917, v řízení o kasační stížnosti navrhovatele proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 10. července 2018, č. j. 59 Na 3/2018 – 8,

takto:

I. Žádost navrhovatele o ustanovení zástupce z řad advokátů **se zamítá.**

II. Kasační stížnost navrhovatele **se zamítá.**

III. Navrhovatel **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Podáním doručeným Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci (dále jen „krajský soud“) dne 21. června 2018 oznámil žalobce úmysl podat žalobu proti v záhlaví označenému rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí potvrzujícímu rozhodnutí úřadu práce ve věci doplatku na bydlení. V té souvislosti požádal navrhovatel krajský soud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce z řad advokátů pro zamýšlené řízení. Základním argumentem žádosti navrhovatele o ustanovení zástupce

bylo, že pouze ze skutečnosti, že byl v minulosti schopen sepsat kvalitní žalobu, nelze usuzovat, že k ochraně jeho práv není třeba ustanovit mu zástupcem osobu znalou práva.

[2] Krajský soud navrhovatele usnesením označeným v záhlaví osvobodil od soudních poplatků v plném rozsahu, avšak jeho žádosti o ustanovení zástupce nevyhověl. Dle názoru krajského soudu není ustanovení advokáta nezbytně potřebné pro ochranu práv navrhovatele, který v minulosti opakovaně vystupoval v řízení před krajským soudem v pozici účastníka řízení a obecného zmocněnce a v několika případech byl procesně úspěšný. Je tedy dostatečně obeznámen s řízením před správními soudy, což potvrzuje i samotná žádost o ustanovení zástupce. Navrhovatel již v minulosti se žádostí o ustanovení zástupce neuspěl, přičemž tehdejší postup krajského soudu potvrdil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 4. dubna 2018, č. j. 10 As 75/2018 - 17. Navrhovatel v nynější žádosti pouze polemizuje s názorem Nejvyššího správního soudu.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[3] Navrhovatel (dále též „stěžovatel“) doručil Nejvyššímu správnímu soudu dne 17. července 2018 podání nazvané „*žádost o ustanovení zástupce k podání kasační stížnosti*“. Vzhledem k jeho obsahu (viz dále) vyhodnotil Nejvyšší správní soud toto podání jako kasační stížnost proti usnesení krajského soudu v části, v níž nebylo vyhověno žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce, spojenou se žádostí o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[4] Stěžovatel žádá o ustanovení zástupce proto, že doposud jeho argumentace k typově stejným žádostem v situaci, kdy mu bylo přiznáno plné osvobození od soudních poplatků, nebyla úspěšná, což oslabuje argumentaci krajského soudu, že je stěžovatel schopen sám sepsat kvalitní podání.

[5] Krajský soud dle názoru stěžovatele nesprávně posoudil otázku ustanovení zástupce pro podání žaloby v řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi. V důsledku kratší lhůty pro podání kasační stížnosti ve srovnání se lhůtou pro podání žaloby nebude mít právní zástupce stěžovatele ustanovený až Nejvyšším správním soudem tolik času seznámit se s podstatou věci, jako má Ministerstvo práce a sociálních věcí – které disponuje příslušným odborným aparátem. Stěžovatel navíc může některé důležité skutečnosti přehlédnout či bude za důležité považovat okolnosti, které jsou ve skutečnosti nepodstatné. Výrazně jej znevýhodňuje již nemožnost poradit se s právním zástupcem. Dle názoru stěžovatele zdůrazňuje zákonný požadavek na nezbytnost ustanovení zástupce pro ochranu jeho práv mimořádnost tohoto institutu, avšak nemůže zpřísňovat podmínky pro vyhovění jeho žádosti. Stěžovatel proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení krajského soudu, ustanovil mu pro zamýšlené řízení zástupce z řad advokátů a stanovil tomuto zástupci lhůtu dvou měsíců pro seznámení se správním spisem a doplnění žaloby.

[6] Dne 24. července 2018 stěžovatel doplnil, že již podal bez pomoci advokáta žalobu proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí. Krajský soud dne 19. července 2018 zamítl žalobu projednávanou v řízení vedeném pod sp. zn. 59 Ad 3/2018, v němž stěžovatel nebyl zastoupen advokátem. S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního

soudu ze dne 27. září 2006, č. j. 2 As 2/2006 - 50 stěžovatel zdůraznil význam právního zastoupení právě pro podání žaloby, která je zpravidla stěžejním úkonem účastníka řízení ve správním soudnictví.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

III.1. K žádosti o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti

[7] Věcnému posouzení kasační stížnosti nebrání, že stěžovatel není zastoupen advokátem. Nejvyšší správní soud totiž setrvale judikuje (rozsudek ze dne 28. dubna 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, č. 486/2005 Sb. NSS, či usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. června 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19), že v řízeních o kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu o (ne)ustanovení zástupce se neuplatní požadavek na povinné zastoupení advokátem podle § 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[8] Při posuzování žádosti o ustanovení zástupce v řízeních tohoto typu proto vyvstává potřeba (stejně jako v řízení o žalobě) zkoumat, zda je zastoupení advokátem nezbytně třeba pro ochranu práv stěžovatele. Jelikož stěžovatel vymezil důvody svého nesouhlasu se závěry krajského soudu v rozsahu zcela postačujícím pro posouzení kasační stížnosti, nepovažuje Nejvyšší správní soud ustanovení zástupce v tomto řízení za nezbytně potřebné pro ochranu jeho práv. S ohledem na hospodárnost, rychlost a smysl tohoto řízení proto žádost stěžovatele o ustanovení zástupce výrokem I tohoto rozsudku zamítl.

III.2. Věcné posouzení kasační stížnosti

[9] Podle § 35 odst. 9 s. ř. s. může předseda senátu navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování platí v takovém případě stát.

[10] Stěžovatel zcela správně spojuje citované ustanovení s právem na právní pomoc zakotveným v článku 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod: *Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.* Právo na právní pomoc je jedním z konkrétních projevů principu rovnosti účastníků řízení (článek 37 odst. 3 Listiny; srov. například nález Ústavního soudu ze dne 21. března 2017, sp. zn. IV. ÚS 628/16). Stěžovatel však citované ustanovení vykládá přehnaně široce – přijetí jeho argumentace by totiž nutně vedlo k závěru, že by musel být na náklady státu ustanoven zástupcem advokát každému, kdo o něj požádá. Právo na právní pomoc však není absolutní, stejně jako v případě jiných základních práv počítá článek 4 odst. 2, 3 a 4 Listiny s tím, že zákon stanoví meze tohoto práva. Procesní předpisy (kromě výše citovaného § 35 odst. 9 s. ř. s. jde o § 30 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů) v tomto duchu podmiňují ustanovení zástupce soudem nezbytností takového postupu pro ochranu práv účastníka řízení (navrhovatele).

Ústavní soud přitom trvá na tom, aby soudy řádně odůvodnily, proč v konkrétním případě tuto nezbytnost neshledaly, přičemž jako jeden z důvodů pro zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce uznává právě skutečnost, že účastníci řízení jsou prokazatelně schopni sepsat podání v určité kvalitě a hájit svá práva v řízení (nález ze dne 4. srpna 2006, sp. zn. I. ÚS 684/05, N 149/42 SbNU 209).

[11] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 3. dubna 2013, č. j. 6 As 23/2013 - 9 s odkazem na relevantní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (rozsudky ze dne 9. října 1979 ve věci *Airey proti Irsku*, ze dne 7. srpna 2002 ve věci *Mc Vicar proti Spojenému království* a ze dne 15. února 2005 ve věci *Steel a Morris proti Spojenému království*) konstatoval, že okolnosti žádosti o ustanovení zástupce, jež je třeba vzít v úvahu, mohou zahrnovat například dlouhodobou finanční situaci stěžovatele, zastoupení druhé strany sporu, obtížnost procesních postupů u konkrétního soudu, obtížnost právních otázek, složitost dokazování, emoční účast stěžovatele ve sporu, která by vylučovala efektivní obhajobu, význam a možné finanční důsledky sporu pro stěžovatele, složitost postupu ve srovnání s jinými spory, schopnost argumentace, celkovou délku řízení či počet stupňů při rozhodování.

[12] Samotné vedení jiných soudních sporů (byť skutkově i právě podobných) by k závěru o schopnosti navrhovatele hájit svá práva v řízení samostatně nepostačovalo (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. května 2016, č. j. 6 As 84/2016 - 12). V posledně citovaných rozhodnutích však Nejvyšší správní soud posuzoval situaci účastníků řízení, kteří nebyli schopni sepsat formálně a obsahově kvalitní podání. V tomto aspektu se stěžovatelova situace významně odlišuje.

[13] To bylo ostatně důvodem, proč Nejvyšší správní soud v rozsudku dne 4. dubna 2018, č. j. 10 As 75/2018 - 17, na který odkazoval i krajský soud, nevyhověl prakticky shodně formulované kasační stížnosti stěžovatele proti zamítavému rozhodnutí krajského soudu o žádosti o ustanovení zástupce vydanému v jiné věci. Stejně jako v nyní projednávaném případě i tehdy stěžovatel zamýšlel napadnout rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí týkající se dávky pomoci v hmotné nouzi. Nejvyšší správní soud proto uznává, že výsledek řízení před krajským soudem může být pro stěžovatele existenčně důležitý. Stěžovatel však má nemalé zkušenosti s vedením soudních sporů (což zdůraznil již krajský soud) a především je schopen samostatně formulovat žalobu, jak dokazuje kvalitní zpracování všech podání, jež doposud v této věci soudům zaslal a která jsou argumentačně rozvinutá a obsahují odkazy nejen na relevantní právní úpravu, ale i k ní se vztahující judikaturu (srov. body 10 a 11 rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 10 As 75/2018 - 18).

[14] Skutečnost, že stěžovatel neuspěl v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem Ministerstva práce a sociálních věcí (nevyplácení příspěvku na živobytí), kterou podal bez pomoci advokáta, nemohla být krajskému soudu v době rozhodování o žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce známá (krajský soud žalobu zamítl až devět dní po vydání nyní napadeného usnesení) a Nejvyšší správní soud k ní s ohledem na § 109 odst. 5 s. ř. s. nemůže přihlížet. Podstatné však je, že i v tomto řízení stěžovatel žádal o ustanovení zástupce, přičemž Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti proti zamítavému usnesení krajského soudu setrval na závěrech vyslovených v rozsudku č. j. 10 As 75/2018 -

17 a s ohledem na kvalitu podání stěžovatele nepovažoval ustanovení advokáta v řízení o žalobě za nezbytné pro ochranu jeho práv (rozsudek ze dne 24. května 2018, č. j. 7 As 181/2018 - 14). V nyní projednávané věci Nejvyšší správní soud neshledal důvod se od svých dosavadních závěrů odchýlit. Pro úplnost však podotýká, že zamítnutí stěžovatelovy žaloby nutně neznamená, že stěžovatel nezbytně potřeboval advokáta – může jít o důsledek prosté skutečnosti, že Ministerstvo práce a sociálních věcí postupovalo v souladu se zákonem. Z rozsudku krajského soudu ze dne 19. července 2018, č. j. 59 Ad 3/2018 - 54, jímž byla zamítnuta žaloba stěžovatele ve věci nevyplacení příspěvku na živobytí, navíc vyplývá, že stěžovatel byl i na ústním jednání schopen podrobné argumentace k podstatě sporu, pro ochranu svých práv v řízení tedy zástupce zjevně nezbytně nepotřeboval.

IV. Závěr a náklady řízení

[15] Nejvyšší správní soud tedy neshledal kasační stížnost důvodnou, pročež ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl. Rozhodl tak bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s.

[16] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s., přičemž procesně neúspěšnému stěžovateli nepřiznal náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. srpna 2018

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu